

Gömöri György

Bevezető a Woroszylski-versekhez

Wiktor Woroszylski nevét a magyar olvasók – ha érdeklő őket az ötvenhatos tematika – főképpen világhírű *Magyarországi napló*járól ismerik. Nem könnyelműen használtam a „világhírű” szót, ugyanis tudom, hogy például az 1957-es ENSZ jelentés Magyarországról több ízben idézett Woroszylski cikkeiből, minthogy ő volt az *egyetlen* szocialista országból érkező újságíró, aki hiteles, tárgyilagosságra törekvő szemtanúja volt a magyar forradalomnak, és ezt irodalmi szinten tudta megírni. Ezért jelent meg a rendszerváltás előtt több alkalommal (persze szamizdatként) a teljes, cenzúrázatlan *Magyarországi napló*, és ezért lehetett olvasni magyar szamizdatban is, Krassó György kiadójának jóvoltából.

Woroszylski jó prózát írt, és mint azt a legtöbb lengyel kritikus ma már elismeri, jó költő is volt. Barátja, Zbigniew Herbert egy helyütt így nyilatkozott róla: „Nem tudom őt elhelyezni a lengyel líra térképén. Csak annyit tudok, hogy nekem szükséges, engem segítő, olyan költő volt, akihez nem illenek a jelzők.” Én mégis megkísérelném pályáját jellemezni: „elkötelezett” alkalmi költőként kezdte, heves Majakovszkij-utánpótlással. Válogatott versei közé azonban később csak 1954-től vett fel darabokat – ekkor kezdődött, Moszkvában (!) a meggyőződéses kommunista évekig elhúzódó válsága, amelyben kiemelkedő szerep jutott a magyar forradalomnak. Ekkor már Wiktor „revizionistaként” ismerték, és nyíltan támadta is az a Gomulka, akit a népakarat reformkommunistaként emelt hatalomba, de viszonylag hamar bebizonyította, hogy nem kíván komolyan változtatni a pártállam szerkezetén. De kétségei ellenére tagja maradt a Lengyel Egyesült Munkáspártnak – egészen 1966-ig, amikor az ún. „Kolakowski-ügy” arra készítette, hogy több más íróval együtt kilépjen a pártból. Ezután évtizedeken keresztül tüske volt a pártállam talpában – hol kapott útlevelet, hogy Nyugatra utazhasson, hol nem, de nem akart emigrálni. A Szolidaritás idején őt is internálták, megragadó, szép versekben örökítette meg az internáltak életét. Élete végén, részben a lengyel pápa hatására, közelebb került a katolikus valláshoz, ha úgy tetszik, „kicsit szkeptikus hívő” lett belőle.

Stílusát tekintve Woroszylski a szabad verset kedvelte, bár *Város* című verse, amit a magyar forradalom idején írt, például rímel, s rímel az *Ítélet* is, amit Nagy Imrék kivégzése után írt és e sorok írója fordított azon nyomban magyarra (először az emigráns *Irodalmi Újságban* jelent meg). Nem vonzódott igazán az avantgárdhoz, de verstehnikája felismerhetően modern, második világháború utáni. Rózewicznél kevésbé lakonikus, Herbertnél kevésbé szimbolikus, a politikai eseményekre élénken reagáló, de azokat egy magas erkölcsi mérce alapján feldolgozó költő Wiktor Woroszylski, aki egyébként sokat fordított oroszról – sőt magyarból is – Kosztolányit, Radnótit és másokat. Két közeli magyar barátja volt: az egyik Kerényi Grácia, aki több könyvét fordította, a másik, úgy remélem, én voltam. 1957-től 1996-ig, Wiktor haláláig tartó levelezésünk egy kor keresztmetszete, ha majd közzéteszem, bizonyára segít majd ennek az eléggé bonyolult időszaknak a jobb megértésében.